

Η δασκάλα της Μπογδάντσας

Ο αγγελιοφόρος μπήκε με ορμή στον μεγάλο οντά και τράβηξε κατ' ευθείαν στον Καπετάνιο, που ζεσταίνονταν, καθισμένος στην κόχη, δίπλα απ' το τζάκι που σπιθοβολούσε.

—Καπετάν Καραμανώλη, ένα γράμμα για σένα.

Κάτω απ' το λιγοστό φως της λάμπας ο καπετάνιος διάβασε το σύντομο σημείωμα:

«Αδελφέ Καπετάν Κατσιγάρη,

Είμαι θετικά πληροφορημένος ότι ο Λεώνε ευρίσκεται εις την θέσιν «Κυπαρίσσια».

Λοιπόν, αν θέλεις, τράβα.

Καλήν επιτυχίαν, αδελφέ.

Σε φιλώ
Σουρής».



Σουρής ήταν ο Αξιωματικός Σπύρος Σπυρομήλιος. Κείνη την εποχή, προσκολλημένος σαν Γραμματέας τάχα στο Ελληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης, ήταν ο καλύτερος πράκτορας του Ελληνικού Κομιτάτου σ' ολόκληρη την Κεντρική Μακεδονία. Πιο ύστερα, σαν φούσκωσε για καλά ο αγώνας, άφησε την άχαρη δουλειά του πράκτορα και βγήκε στο βουνό, αρχηγός αντάρτικου σώματος, με το ψευδώνυμο «Μπούας».

Ο Κατσιγάρης τινάχτηκε ορθός.

—Μωρέ Ζαφείρη, είπε στον σπιτονοικοκύρη όπου ήταν κατάλυμα, μπας και ξέρεις πού πέφτουν τα «Κυπαρίσσια;».

—Ακούς αν ξιέρω; Απάντησε ο Ζαφείρης. Ξιέρω και παραξιέρω.

Γέλασε το πρόσωπο του Κατσιγάρη. Μήνες τώρα τριγύριζε αμίλητος, σκυθρωπός, με βαριά ψυχή, απ' της Γευγελής ως στις Στρώμνιτσας τα μέρη, αναζητώντας τον αιμοβόρο αρχικομιτατζή Λεώνε. Είχε μαζί του ξεχωριστούς λογαριασμούς. Μα ο αρχιβούλγαρος έτρεμε τον γιγαντόσωμο Κρητικό οπλαρχηγό, με το μελαψό πρόσωπο και τα μεγάλα μάτια, που πετούσαν φλόγες. Και παρακολουθώντας με ανθρώπους του τις κινήσεις του Κατσιγάρη τον απόφευγε, καθώς ο διάβολος το λιβάνι.

Τα παληκάρια του Καπετάν Καραμανώλη, όπως τον λέγανε για το βαθύ μελαχρινό του χρώμα, είχαν πια κουρασθή απ' το αδιάκοπο κυνηγητό.

—Τον ίσκιο του Λεώνε ψάχνουμε, Καπετάνιο, του λέγανε. Πάει αυτός, έγινε καπνός και ίσκιος.

Να! Όμως που ο Λεώνε υπήρχε και μάλιστα κείνο το βράδυ βρισκόταν με την τσέτα του εκεί κοντά τους.

—Ελάτε, σηκώτε, παιδιά, είπε ερεθισμένος ο Κατσιγάρης. Έχομε σπουδαία δουλειά απόψε.

Και έχοντας για οδηγό τον Ζαφείρη, χύθηκε με τα δεκαεπτά του παληκάρια στο σκοτάδι της νύχτας.

Περπατούσαν γοργά. Βιάζονταν να φθάσουν στο λημέρι του Βοεβόδα, όσο πιο γρήγορα μπορούσαν, για νάχουν καιρό να τον ξεμπερδέψουν, προτού κινηθούν με το ξημέρωμα τα τούρκικα αποσπάσματα.

Βάδιζαν αμίλητοι, ο ένας πίσω απ' τον άλλο, με τις κάπες αναριγμένες στον ώμο και τα τουφέκια στο χέρι.

Είχαν αφήσει από ώρα τον αγροτικό δρόμο, πούχαν πάρει στην αρχή, και τώρα ανηφόριζαν σε μια πλαγιά, ακολουθώντας ένα στενό μονοπάτι, ανάμεσα σ' αραιά χαμόδενδρα.

Η αστροφεγγιά τους βοηθούσε. Κάτω από ένα ύψωμα ο Ζαφείρης στάθηκε κι ήλθε κοντά στον Κατσιγάρη.

—Καπετάνιο, ιδώ κοντά πρέπει νάναι το λημέρι του, ψιθύρισε στ' αυτί του. Εσείς σταθήτε αυτού. Ιγώ θα πάου να ιδώ σε ποιο μέρος έχουν λημεριάσει.

Ο Κατσιγάρης ανησύχησε.

—Μωρέ Ζαφείρη, μη σε πάρουν χαμπάρι, μωρέ, κι ετότενες χαλάει όλη η δουλειά.

—Έγνοια σου, Καπετάνιο, ξιέρω ιγώ από τέτοια, τον καθησύχασε ο γενναίος Ζαφείρης. Μόνε μη κάνετε σιαματά και μας καταλάβουν.

Χάθηκε ο Ζαφείρης στο σκοτάδι. Τάξαιρε τα μέρη πιθαμή προς πιθαμή. Γλύστρησε αθόρυβα στην πλαγιά κι από βάτο σε βάτο, από δενδρί σε δενδρί, προχώρησε προς τη μικρή κοιλάδα που ξανοιγόταν χαμηλά, ανάμεσα στις βουνοπλαγιές. Άρχισε ύστερα να προχωρή με τα τέσσερα. Είχε φθάσει κοντά στα «Κυπαρίσσια». Ξεχώρησε την μάντρα του χωραφιού. Καθιστός στην μάντρα φάνηκε, κάτω απ' την αστροφεγγιά, ένας άνθρωπος.

«Θάναι το καραούλι τους», σκέφθηκε ο Ζαφείρης.

Πρόβαλε με προφύλαξη το κεφάλι του πάνω απ' το βάτο που τον κάλυπτε και παρατήρησε προσεκτικά. Ο άνθρωπος πάνω στην μάντρα στεκόταν ολότελα ακίνητος.

«Θάχη αποκοιμηθή», είπε με το νου του ο Ζαφείρης και σύρθηκε σύρριζα με την μάντρα. Έφθασε κοντά του.

Ξεχώριζε πια το τουφέκι του, αγκαλιασμένο ανάμεσα στα πόδια και στα χέρια του, η στολή του, το καλπάκι του. Αποσύρθηκε δίχως θόρυβο, έφθασε στη γωνιά της μάντρας, σύρθηκε πίσω απ' τα βάτα κι εκεί, καθώς τον έκρυσαν πια το σκοτάδι και τα δέντρα, ανασηκώθηκε και τρέχοντας έφθασε στο αντάρτικο σώμα.

—Τους βρήκα τους γουρνοτσαρουχάδες, είπε στον Καπετάνιο.

Εκείνος τον αγκάλιασε.

—Πού, μωρέ πατριώτη, να ζήσης χίλια χρόνια.

—Πάμε, είπε εκείνος για απάντηση, θα σας οδηγήσω σε καλύτερη θέση, έτσι που να τους έχωμε κάτω απ' την μπούκα μας.

Ξεκίνησαν και προχωρούσαν προφυλακτικά αραιωμένοι στην πλαγιά. Βάδιζαν αργά κι αθόρυβα σαν γάτες.

Ξαφνικά στην βαθιά σιγή της νύχτας αντήχησε μια ντουφεκιά. Είχε εκπυρσοκροτήσει τυχαία το ντουφέκι ενός αντάρτη. Ο Κατσιγάρης άρχισε να κτυπάη το κεφάλι με τις γροθιές του και να τραβάη τα μαλλιά του.

—Πάει, μας ξέφυγε ο άτιμος... Πάνε όλα χαμένα...

Ντουφεκιές αντήχησαν απ' το κοντινό λημέρι των κομιτατζήδων. Πυροβολούσαν τα काराούλια τους. Πυροβόλησαν κι οι αντάρτες. Δεν γίνονταν πια να κρύβονται. Οι Βούλγαροι αντιτυροβόλησαν. Άρχισε μάχη. Ρίχναν κι οι δικοί μας κι οι κομιτατζήδες στα στραβά. Φωτιά στη φωτιά.

Ο Κατσίγαρης είχε μανιάσει. Θα του ξέφευγε ο Λεώνε, ο θανάσιμος εχθρός του. Αυτός που μάταια αναζητούσε τόσον καιρό.

Σηκώθηκε ολόρθος. Το γιγάντιο κορμί του διαγράφηκε στο μισοφώτεινο ουράνιο φόντο σαν υπερφυσικό.

—Επάνω τους, μωρέ, έκραξε με την βροντερή του φωνή και χύθηκε στο σκοτάδι.

—Επάνω τους, παληκάρια κι ό,τι έχει να γίνη ας γίνη. Και όρμησε στην πλαγιά.

Τα παλικάρια του τον ακολούθησαν. Κατρακυλούσαν στον κατήφορο με μεγάλο θόρυβο και άγριες φωνές. Οι Βούλγαροι ξακολουθούσαν να ντουφεκούν.

—Σταθήτε, μωρέ άτιμοι, να δήτε πώς πολεμούν του Καραμανώλη τα παιδιά, φώναζαν οι αντάρτες, καθώς πλησίαζαν στο βουλγάρικο λημέρι.

Οι Βούλγαροι τα χάσανε. Μόνο που ακούσανε τα' όνομα του Καραμανώλη, τα χέρια τους παράλυσαν.

Αραιώσαν μονομιάς οι ντουφεκιές τους. Ύστερα, σιγά-σιγά σταμάτησαν ολότελα. Τόχαν βάλει στα πόδια κι είχαν σκορπίσει στο κοντινό δάσος.

Ο Κατσίγαρης δεν κρατιόταν. Έκανε σαν τρελλός.

—Μας φύγανε οι άτιμοι... Αχ! Χάθηκε για πάντα η ευκαιρία.

Ο Ζαφείρης τον πλησίασε διστακτικά.

—Καπετάνιο, θα σε πω μια γνώμη. Μη στεναχωριέσαι... Δεν θα μας ξεφύγη ο Λεώνε.

—Πώς μωρέ; Τον αντίκοψε οργισμένος ο Κατσίγαρης.

—Ναι, σου λέω, ο Λεώνε θα ξανάρθη ιδώ...

—Πώς, μωρέ, θα ξανάρθη; Ο Καραμανώλης δεν μπορούσε να συγκρατηθή.

—Θα ξανάρθη, θα ξανάρθη, είπε εκείνος δίχως να εξηγή, θαρρείς και τόκαμνε εξεπίτηδες, για να χολοσκάη τον Καπετάνιο.

Στερνά εξήγησε:

—Ιδώ κοντά δεν υπάρχει τούρκικος στρατός κι αυτό το ξιέρει ο Λεώνε. Θαρρώντας πώς μείς θα φύγουμε τώρα δα, απ' τον φόβο μη μας πλακώσουν Τούρκοι, εκείνος θα ξαναγυρίση στο λημέρι του...

—Να κάτσουμ λέω ιγώ ιδώ δα. Σίγουρα θάρθη να πέση στα τουφέκια μας.

Άλλαξε μονομιάς το ύφος του Κατσίγαρη.

—Ε! και να γίνη καθώς τα λες...

—Θα γίνη, θα γίνη, βεβαίωσε ήρεμα ο Ζαφείρης.

Ο Κατσίγαρης τοποθέτησε γρήγορα-γρήγορα τα παληκάρια του σε κατάλληλες θέσεις, στην άκρη του δάσους, τα ορμήνευσε ένα-ένα, ώρισε τα काराούλια και λούφαξαν όλοι στη στιγμή.

Η νύχτα αργοκυλούσε. Το κρύο άρχισε να περονιάζη. Από την κούραση και την αϋπνία τα παληκάρια άρχισαν να νυστάζουν.

Ο Κατσίγαρης, με την ηράκλεια αντοχή του, ανέλαβε ο ίδιος το κεντρικό काराούλι. Άγρυπνος κι ακατάβλητος, περιτριγύριζε όλη τη νύχτα στην άκρη του δάσους, καθώς τα παληκάρια του, τυλιγμένα στις κάπες τους, ξεκουράζονταν πλαγιασμένα στα κλαριά.



Ο Λεώνε κι οι κομιτατζήδες του, τρομοκρατημένοι απ' την ξαφνική εμφάνιση του Κατσίγαρη, είχαν σκορπίσει στο δάσος. Οι ντουφεκιές είχαν σταματήσει σιγά-σιγά και στη σιγαλιά της νύχτας δεν ακουόταν πια παρά το θρόισμα των δέντρων και κάπου-κάπου το πέρασμα κανενός αγριμιού μέσ' στα κλαριά.

Οι κομιτατζήδες μέναν λουφασμένοι, καθένας στη θέση πούχε βρεθή. Σιωπούσαν. Είχε περάσει ώρα και πρώτος ο Λεώνε πήρε την απόφαση να φανερώση την παρουσία του. Ταμπουρωμένος πίσω από ένα κοτρώνι, με το τουφέκι έτοιμο για πυροβολισμό, φώναξε χαμηλόφωνα δυο φορές σαν γκιώνης.

Η φωνή του αντήχησε μονότονη μέσ' στην σιγή του δάσους.

Έγινε ξανά ησυχία. Απάντηση καμιά.

«Θάχουν γίνει όλοι τους λαγοί», σκέφθηκε ο αρχικομιτατζής κι έσφιξε αγανακτισμένος τις γροθιές του.

«Ίσως να φοβήθηκαν να βγουν στο φανερό», σκέφθηκε σε λίγο. Ξανάκραξε πάλι δυο φορές, δυνατώτερα αυτήν την φορά. Δεν είχε σβύσει ολότελα της φωνής του ο αντίλαλος κι από μια πλευρά του δάσους έφθασε άλλη φωνή: «γκιων, γκιων».

Ο βοεβόδας ανασκίρτησε. Επανέλαβε ξανά το συνθηματικό. Από πέρα ήρθε ξανά η απάντηση.

—Κόι σι τι (ποιος είσαι συ); Ακούσθηκε τώρα αυστηρή η φωνή του Λεώνε.

—Μπόρις σουν (είμαι ο Βόρις), ήρθε η απάντηση.

Τον κάλεσε να έρθη κοντά του. Με χαμηλή φωνή τον καθοδηγούσε: «Εδώ, εδώ, αριστερότερα, προχώρα...».

Οστόσο ξακολουθούσε να κρατά το δάκτυλο στην σκανδάλη.

Ο τρόμος πούχε πάρει απ' τον Κατσίγαρη κι η βουλγάρικη δυσπιστία δεν τον άφηναν σε ησυχία. Περίμενε τον σύντροφό του να πλησιάση, έτοιμος να τουφεκίση, αν καταλάβαινε καμιά ρωμέικη πονηριά.

Ο σύντροφός του πλησίασε. Ο Λεώνε βεβαιώθηκε. Ανασηκώθηκε απ' το ταμπούρι του.

—Να βρούμε και τους άλλους, του είπε.

Έκαναν ξανά το συνθηματικό. Από μακριά κάποιος απάντησε. Έτσι, σιγά-σιγά, Ξαναμαζεύτηκαν όλοι.

—Εδώ τριγύρω δεν υπάρχει τούρκικος στρατός, είπε στους συντρόφους του ο Βεοβόδας. Οι Γρακοί, νομίζοντας πως θα φθάση κανένα τούρκικο απόσπασμα, θα φροντίσουν να βρεθούν μακριά. Γι' αυτό λέω να μείνωμε εδώ δα, όσο να ξημερώση και την αυγή να ξαναπάμε στο λημέρι μας.

Οι κομιτατζήδες μείνανε σύμφωνοι. Έβγαλαν καρπούλια και ξάπλωσαν στα κλαριά. Την ίδια ώρα, στ' αντικρυνό δάσος, λούφαζαν τα παληκάρια του Καραμανώλη. Κι έτσι τους βρήκε η αυγή. Ο Κατσίγαρης ξύπνησε τα παληκάρια του.

Το κρύο ήταν τσουχτερό. Άρχισαν οι αντάρτες να κτυπούν τα πόδια τους, να τρίβουν τις πλάτες τους, να ξεροτεντώνωνται για να ξεμουδιάσουν. Τα παγούρια με το τσίπουρο περνούσαν από χέρι σε χέρι.

—Παιδιά, είπε ο Κατσίγαρης, ο Ζαφείρης από εδώ μας λέει πως δεν υπάρχει περίπτωση να φθάσουν Τούρκοι, μα κι αν λάξη κι έρθουν, εμείς θα ριχτούμε στους Βουλγάρους.

Τα παληκάρια έμειναν σύμφωνα. Έπρεπε να ξεμπερδέψουν πρώτα με τον Λεώνε.

Πιάσαν ξανά τις θέσεις που τους είχε υποδείξει ο Καπετάνιος τους. Ταμπουρώθηκαν κι αθέατοι περιμένανε.

Χάραξε πια για τα καλά. Κάτω απ' τα βαριά σκούρα σύννεφα, μια φωτεινή λωρίδα σημάδευε της μακρινής βουνοκορφής το περίγραμμα. Τα σχήματα διαγράφονταν πια καθαρά. Φάνηκε στα ριζά του υψώματος κι η κιτρινωπή κορδελίτσα του μονοπατιού. Να! Κι ένας πρωινός οδοιπόρος. Είναι ένας χωρικός, που βαδίζει καταμεσής στο μονοπάτι, με ύφος αδιάφορο, δίχως καμιά προφύλαξη.

Δυο αντάρτες, που σύρθηκαν μέσ' απ' τα κλαριά, τον άρπαξαν άξαφνα απ' τον λαιμό.

—Πού πηγαίνεις, μωρέ, τόσο νωρίς;

—Να! Εδώ... Και κόπηκε η φωνή του.

Πλησίασε κι ο Κατσίγαρης. Ψηλός, σωματώδης, με το μαύρο στρογγυλό γένι να του στεφανώνει τ' ωραίο του πρόσωπο, με τα μαύρα μεγάλα μάτια του να στέλνουν αστραπές.

—Μίλα ογλήγορα, για θα σου πάρω το κεφάλι. Και τούδειξε την κρητική μαχαίρα του.

—Μ' έπιασαν κλέφτες, ομολόγησε κείνος τρέμοντας.

Είχε γίνει χλωμός σαν φλουρί.

—Είναι καμιά τριανταριά. Μ' έστειλαν να κοιτάξω μπας κι είναι εδώ τριγύρω στρατός.

—Κρατάτε τον παράμερα, πρόσταξε ο Κατσίγαρης. Κι όλοι έτοιμοι στις θέσεις σας.

Πέρασε κάμποση ώρα.

Οι αντάρτες, με το δάκτυλο στην σκανδάλη, παρατηρούσαν με προσοχή. Η καρδιά τους κτυπούσε απ' την λαχτάρα.

Και να! στην αντικρυνή ραχούλα φάνηκαν τρεις κομιτατζήδικες κατσούλες. Κύτταζαν να δουν τι είχε απογίνει ο πρόσκοπός τους. Ένας αντάρτης κουνήθηκε πίσω απ' το ταμπούρι πούχε πιάσει κι εκείνοι τον είδανε. Έπεσαν μπρούμυτα στη στιγμή κι άρχισαν να ντουφεκούν.

—Φωτιά, πρόσταξε ο Κατσίγαρης και καινούργια μάχη άρχισε, στον ίδιο κείνο τόπο.

Οι ντουφεκιές πέφτανε πυκνές κι απ' τις δυο μεριές.

Είχε πια ξημερώσει ολότελα. Ολόρθος ο Κατσίγαρης, αψηφώντας τα βουλγάρικα βόλια, έδινε προσταγές.

Με δυνατή φωνή προκαλούσε και τον Λεώνε.

—Δεν σηκώνεσαι, μωρέ, να δείξης το μπόι σου...

Κείνος είχε γίνει ένα με το χώμα και πίσω απ' το ταμπούρι του έβριζε τους αντάρτες.

—Σήκω, μωρέ, να μετρηθούμε οι δυο μας παληκαρίσια, τον προκαλούσε ξανά ο Καραμανώλης.

Πού να σηκωθεί ο βοεβόδας.

Ο Κατσίγαρης δεν κρατιόταν πια.

—Απάνω τους, παληκάρια, βρόντησε η φωνή του και πρώτος αυτός άρχισε να κατεβαίνει σαν σίφουνας στην πλαγιά. Τρέχαν όλοι με φωνές. Οι Βούλγαροι άρχισαν να τους ρίχνουν γρήγορα ομαδικά πυρά.

Ένας αντάρτης κτυπήθηκε κι απόμεινε στον τόπο.

Οι άλλοι προσπέρασαν δίχως να σταματήσουν.

Οι κομιτατζήδες, ασφαλισμένοι πίσω απ' τα ταμπούρια τους, πυροβολούσαν με σιγουριά τους αντάρτες, που τρέχαν ολόρθοι κι ολότελα ακάλυπτοι στην πλαγιά. Άλλος ένας αντάρτης σκοτώθηκε κι άλλοι δύο έγειραν λαβωμένοι.

Ο Κατσιγάρης είχε αγριέψει. Με τις μεγάλες δρασκελιές του είχε βρεθή μπροστά απ' όλους και τραβούσε καταπάνω στους κομιτατζήδες πανύψηλος, ρωμαλέος, τρομερός, σωστός Αϊαντας ο Τελαμώνιος.

Πίσω του , βγάζοντας άγριες κραυγές, ακολουθούσαν τα παληκάρια του. Τρόμος συνεπήρε τους Βουλγάρους. Του Καραμανώλη το πλησίασμα δεν το άντεξε η καρδιά τους. Παράτησαν τα ταμπούρια τους και πέφτοντας πίσω απ' την ραχούλα, άρχισαν ν' ανηφορίζουν στην αντιπλαγιά, προσπαθώντας να ξεφύγουν στο κοντινό δάσος.

Οι αντάρτες τους πήραν καταπόδι. Τους ντουφεκούσανε στην πλάτη και κάθε τόσο κι ένας κομιτατζής κυλούσε στο χώμα, σκοτωμένος ή λαβωμένος.

—Βαράτε τους άλλους, έκραζε ο Κατσιγάρης. Μην ντουφεκίση κανένας σας τον Λεώνε. Αφήστε τον σε μένα...

Ο Λεώνε ξεχώριζε με την πιο πλούσια φορεσιά κι αρματωσιά του. Έφυγε στον ανήφορο σαν λαγός.

Ο Κατσιγάρης άνοιξε το γιγάντιο βήμα του. Σιγά-σιγά η απόσταση που τους χώριζε μίκραινε. Τριγύρω πέφταν αραιές πια ντουφεκιές, καθώς τα παληκάρια του ξεκαθάριζαν τους τελευταίους Βούλγαρους που αντιστέκονταν.

—Στάσου, μωρέ, στάσου να μετρηθούμε, στάσου άτιμε, παλιοβούλγαρε, κραύγαζε αγριεμένος ο Κατσιγάρης, καθώς είχε πια πλησιάσει ολότελα τον Λεώνε.

Εκείνος, ανασαίνοντας βαριά, με λυμένα τα γόνατα απ' την ανηφοριά και τον τρόμο, σταμάτησε. Δεν μπορούσε πια ούτε να τρέξη, ούτε το τουφέκι να σηκώση.

Με δυο-τρεις ακόμα δρασκελιές ο Κατσιγάρης τον έφθασε. Με τις πελώριες παλάμες του τον άδραξε από τον λαιμό, τον σήκωσε στον αέρα και τον βρόντησε κατά γης, σαν ξεφούσκωτο ασκί.

—Μη, καπετάνιο, μη με χαλάσης, άρχισε τα παρακάλια, καθώς κειτόταν ζαρωμένος στο χώμα. Κι εγώ αν σε έπιανα, θα σου χάριζα την ζωή.

—Και ποιος, μωρέ, θάθελε τέτοια ζωή, χαρισμένη από σένα; Και με την κάμα του τον κτύπησε κατάστηθα.

Ο Βούλγαρος πετάχθηκε ορθός κι έφερε το χέρι στο μαχαίρι του. Ένα δεύτερο κτύπημα του Κατσιγάρη τον ξανάριξε κάτω, ολότελα πια ανήμπορο.

—Γιατί, μωρέ Καραμανώλη, κλαψούρισε ο κακούργος.

—Για την δασκάλα, είπε άγρια ο Κατσιγάρης και τον πέρασε πέρα για πέρα με την κρητική του μαχαίρα.



Καπετάν Μανώλη, είχε πει κάποια μέρα ο Σουρής στον Κατσιγάρη, θαρρώ πως αγαπούσες την δασκάλα.

—Είμαι ερωτευμένος με την Πατρίδα μου, απάντησε ατάραχα ο Κατσίγαρης κι εκείνη η κοπέλλα είχε μέσα της μεγάλο μέρος απ' την Πατρίδα μας.

Είναι ένα μεγαλοχώρι, κάπου εκεί ψηλά, στον χαμένο σήμερα ελληνικό βορρά. Μπογδάντσα το λέγαν στα χρόνια εκείνα της Τουρκοκρατίας, όνομα που τόχαν επιβάλει με την φωτιά και το σίδερο οι Βούλγαροι επιδρομείς και Μπογδάντσα ξακολουθούν να τ' ονομάζουν και σήμερα οι άλλοι Σλάβοι που βρέθηκαν αφεντάδες στο σβέρκο της.

Ελληνοχώρι απ' τα πιο φανατικά στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα, τι κι αν βρίσκεται στην άκρη της ελληνικής γης, πλημμυρισμένο απ' την σλάβικη πλημμυρίδα, τι κι αν η γλώσσα των ανθρώπων που την κατοικούσαν είχε φθαρή απ' την ωμή βία, που χρόνια ασκούσε ο σλαβισμός, πάνω στους δύστυχους ελληνικούς εκείνους πληθυσμούς.

Έλληνες ένιωθαν βαθιά στα τρίςβαθά τους οι άνθρωποι εκείνοι κι ελληνικά ποθούσαν να μάθουν τα παιδιά τους, τι και αν τριγύρω έβραζε του βουλγάρικου Κομιτάτου το ηφαίστειο.

Στο σχολειό τους μια δασκάλα. Ένα εικοσάχρονο κορίτσι. Μια αγνή Ελληνοπούλα. Όμορφη σαν Αφροδίτη, γνωστική σαν Αθηνά, άφοβη σαν Άρτεμις.

Κατερίνα τήνε λέγανε. Κατερίνα Χατζηγεωργίου, κι ήταν της βασανισμένης ελληνικής γης της Μακεδονίας γέννημα και θρέμμα, γεννημένη στην Γευγελή.

Μέλι έρρεε απ' το στόμα της. Ερωτευμένη με τα γράμματα, πióτερο όμως με την πατρίδα, την Ελλάδα της. Τα παιδιά κρέμονταν απ' τα λόγια της κι οι ηλικιωμένοι άκουγαν με προσοχή τις γνώμες της.

Μικροί και μεγάλοι μάθαιναν απ' το στόμα της την ιστορία τους την αληθινή, κείνη που κρατάει πολλές χιλιάδες χρόνια κι είναι γεμάτη από ηρωισμούς, θυσίες, μεγαλουργήματα και πανανθρώπινες προσφορές. Την ιστορία την πραγματική, των προγόνων τους των αληθινών κι όχι των ψεύτικων, των επιδρομέων και ληστών, αυτών που σφετερίζονται την ελληνική κληρονομιά.

Καρφί στου βουλγάρικου Κομιτάτου το μάτι είχε σταθή η Κατερίνα. Τα λόγια της έφερναν αποτέλεσμα πιο τρανό απ' εκείνο που πετύχαιναν δέκα συμμορίες του.

Στείλανε πράκτορες να την συμβουλέψουν, να της προσφέρουν και χρυσάφι.

—Να πάψης τις διδασκαλίες. Εσύ είσαι Μακεδόνα, δεν έχεις καμιά δουλειά με τους Γραικούς.

—Είμαι Ελληνίδα, απάντησε κείνη περήφανα, Ελληνίδα απ' τη Μακεδονία, το ίδιο αγνή κι υπερήφανη, όσο κι η Ελληνίδα απ' τον Μοριά κι εκείνη απ' την Αθήνα. Εδώ, στον τόπο όπου γεννήθηκα, Ελλάδα ήταν απ' τα παλιά τα χρόνια, Ελλάδα είναι και τώρα κι Ελλάδα θε να μείνη παντοτινά.

Οι απεσταλμένοι κούνησαν το κεφάλι τους με νόημα.

Το Κομιτάτο ωστόσο δεν αποφάσιζε. Την Κατερίνα την λατρεύανε σ' ολάκερη την περιοχή.

Έφθασαν στη Μπογδάντσα, σταλμένοι πάλι απ' το Κομιτάτο, όμορφοι Βούλγαροι αξιωματικοί, μεταμφιεσμένοι σε μεγάλουςπραματευτάδες κι επιστήμονες αρχαιολόγους, μπας και πλανέψουν της Κατερίνας τα μυαλά, με τα μπόλικα λεφτά τους, με την ευγένειά τους και τ' όμορφο το ντύσιμό τους.

Εκείνη μια μονάχα αγάπη είχε στην καρδιά της, την Ελλάδα. Κι οι σταλμένοι γύρισαν στη Σόφια άπρακτοι.

Άρχισαν τότε να καταφθάνουν απειλές. Με υπονοούμενα στην αρχή, ολότελα φανερά αργότερα. Μα στ' όμορφο και ντελικάτο κοριτσιίστικο εκείνο κορμί φώλιαζε λέαινας

ψυχή. Τ' αψήφησε όλα. Και ξακολουθούσε να δουλεύη για τον μεγάλο και υψηλό σκοπό της με πίοτερο ενθουσιασμό, προσπαθώντας να ζωντανέψη των φοβισμένων συμπατριωτών της το ελληνικό φρόνημα.

Και τότε το Κομιτάτο την προέγραψε. Έβαλε και μεγάλη επικήρυξη για το κεφάλι της. Έτσι ήταν πια καταδικασμένη οριστικά.

Το δικό μας Κομιτάτο έμαθε την προγραφή. Και για μεγαλύτερη ασφάλεια πρόσταξε να καταφύγη σ' άλλο πιο ασφαλισμένο χωριό, την Γρίτσιστα. Έγραψε στον Κατσίγαρη, που με το Σώμα του δρούσε σ' ολάκερη κείνη την περιοχή, απ' τους Ευζώνους ως το Βαλάντοβο κι απ' την Δοϊράνη ως την Στρώμνιτσα:

«Καπετάν Μανώλη,

Θα προσφέρης μεγάλην υπηρεσίαν εις τον αγώνα μας, αν προστατεύσης την διδασκάλισσαν Αικατερίνην Χατζηγεωργίου, η οποία υπηρετεί εις την Μπογδάντσα. Οι εχθροί μας την έχουν οριστικώς προγράψει, αν μείνει εκεί, και θα χάσωμεν πολυτιμωτάτην δια την Πατρίδα ύπαρξην. Συνώδευσέ την λοιπόν μέχρι της Γρίτσιστας με τα παληκάρια σου, όταν μεταβής εκεί. Εις την Αικατερίνην εγράψαμεν να σας ακολουθήση με πάσαν εμπιστοσύνην».

Ο Κατσίγαρης εξετέλεσε πιστά την εντολή του Κομιτάτου κι ασφάλισε την Κατερίνα στην Γρίτσιστα.

Είναι κι αυτό ένα Ελληνοχώρι, ψηλά στου Αξιού την όχθη, εκεί που του Βαλάντοβου το ποτάμι χύνει τα νερά του στον Αξιό. Ο σλαβισμός δεν θέλει ούτε τ' όνομά του ν' ακούση, τι κι αν είναι κι εκείνο παρεφθαρμένο απ' την μιζοβάρβαρη γλώσσα του, και τόχει ονομάσει στα τωρινά τα χρόνια Κράλιεβο Σέλο.

Έλληνες, με οικτρά παραμορφωμένη την γλώσσα τους απ' του σλαβισμού τις καταστρεπτικές επιδρομές, μα με ακέραιη την ελληνική τους ψυχή οι κάτοικοι της Γρίτσιστας δέχτηκαν την Κατερίνα σαν πρόσωπο ιερό και την πρόσεχαν σαν κάτι πολύτιμο και ακριβό.

Το βουλγάρικο Κομιτάτο λύσσιαξε. Φρόντισε κι έμαθε το καινούργιο της καταφύγιο. Κι έστειλε εντολή στον άγριο κι αιμοβόρο βοεβόδα Λεώνε να εξοντώση με κάθε τρόπο την Ελληνίδα δασκάλα.



Σκοτάδι πίσσα.

Το χωριό έχει κοιμηθή από νωρίς.

Το τελευταίο σπίτι που μένει ακόμα φωτισμένο στην Γρίτσιστα είναι ένα μεγαλόσπιτο στο μεσοχώρι, τ' αρχοντικό του Άγγελου Σίσκου. Γύρω από το τζάκι, όπου καίει πλούσια φωτιά, γιατί έχουν πια αρχίσει τα πρώτα φθινοπωρινά κρύα, είναι καθισμένοι ο σπιτονοικοκύρης, ο Κώστας Σιωνίδης κι ο Γρηγόρης Μπλόβας.

Η Βασιλική, η γυναίκα του Σίσκου,

μπαινοβγαίνει στο δωμάτιο, φέρνοντας κεράσματα. Σε μια γωνιά δυο εννιάχρονα κοριτσάκια κουβεντιάζουν τα δικά τους. Είναι η Ζαχαρούλα, κόρη του Σίσκου, κι η Ανδρομάχη, κόρη του Σιωνίδη.

Οι μεγάλοι ακούν την δασκάλα, την Κατερίνα, που ανακαθισμένη σ' ένα ντιβανάκι, τους μιλάει αδιάκοπα για την ιστορία του τόπου, για την Πατρίδα, για το ιερό καθήκον κάθε Έλληνα κι ιδιαίτερα κάθε Μακεδόνα Έλληνα.

Όλοι κρέμονται απ' τα χείλια της.

Καθώς την φωτίζει λοξά η μεγάλη κρεμαστή λάμπα, η μορφή της φαντάζει σαν Παναγίας, μιας γλυκιάς Παναγιάς, που η φλόγα της ψυχής της αντανακλάται σ' όμορφο πρόσωπό της. Μιλάει με πάθος και με έξαψη.

Ξαφνικά ακούονται δυο-τρία διακριτικά χτυπήματα στην μεγάλη δίφυλλη εξώπορτα. Η κουβέντα κόβεται κι ένα σύγκρουο περνά σ' ολονών τα κορμιά. Τα δυο κοριτσάκια ζαρώνουν φοβισμένα στη γωνιά τους.

Ο Άγιος, καθώς λένε χαϊδευτικά τον Άγγελο, πετιέται πάνω.

—Χαμηλώστε τη λάμπα, λέει στους άλλους. Πάω να δω ποιος είναι.

Η Κατερίνα τον ακολουθάει.

Βγαίνουν κι οι δυο τους στην σάλα και πλησιάζουν στο παραθύρι, που βρίσκεται πάνω απ' την πόρτα.

—Ποιος είναι; Ρωτάει ο Άγγελος, προφυλαγμένος για καλό και για κακό, πίσω απ' τη γωνιά του παραθυριού.

—Εγώ... εγώ είμαι.

—Ποιος εσύ; Όνομα δεν έχεις;

—Έλληνας Καπετάνιος, μωρέ, είμαι... Ο Καραμανώλης... θέλω την Κατερίνα.

Η Κατερίνα γνώριζε την φωνή και την ομιλία του Κατσίγαρη, γιατί ο ήρωας εκείνος διατηρούσε ανάλλαξη την κρητική προφορά.

Τούτη η προφορά ήταν χοντρή.

—Βούλγαροι θάναι, ψιθύρισε η Κατερίνα στον Άγιο. Πάνε να μας ξεγελάσουν.

Ο νυχτερινός επισκέπτης, σαν δεν έπαιρνε απάντηση, ξανάκρουσε την πόρτα.

—Θα ανοίξης, τέλος πάντων, κυρά Κατερίνα;

Η Κατερίνα πλησίασε πιότερο στο παραθύρι και με ήσυχη φωνή είπε.

—Εγώ δεν έχω σχέση με κανέναν Καπετάνιο. Πήγαινε, άνθρωπέ μου, στο καλό κι άφησέ με ήσυχη να κοιτάζω την δουλειά μου.

Δυνατές κλωτσιές στην πόρτα ήταν η απάντηση.

—Ανοίξτε για καλό δικό σας.

Ο νυχτερινός επισκέπτης έσπρωχνε με βία την εξώπορτα, θαρρείς και ζητούσε να την ξεκολλήσει απ' τους γάντζους της.

Η πόρτα ήταν γερή. Χαμπάρι δεν έπαιρνε απ' τις κλωτσιές και τα σκουντήματα.

Ακούσθηκαν τώρα από κάτω βρισιές και βλαστήμιες στα βουλγάρικα.

Ο Άγιος και η Κατερίνα γύρισαν τρομαγμένοι στο δωμάτιο. Οι άλλοι περίμεναν περίτρομοι.

—Τραβάτε στην άλλη κάμαρη, είπε ο Άγιος στην γυναίκα του και στα δυο κορίτσια. Πήγαινε κι εσύ, Κατερίνα, στο δωμάτιό σου. Εμείς οι άνδρες θα μείνωμε εδώ. Και μη φοβάσθε, η πόρτα και το σπίτι είναι γερά, κρατάν όσο να ξημερώση. Κλειδώστε και τις πόρτες απ' τις κάμαρες.

Έσβυσαν ολότελα την λάμπα και στο σπίτι απλώθηκε νέκρα. Απ' το προαύλιο έφθναν βρισιές και δυνατά κτυπήματα στην πόρτα.

—Ό,τι κι αν κάνουν δεν μπορούν να την σπάσουν, καθησύχασε ο Άγιος τους άλλους δυο άνδρες.

Τα κτυπήματα ξακολουθούσαν.

Η Κατερίνα πίσω απ' το παραθύρι της κάμαράς της παρακολουθούσε, όσο της επέτρεπε το μισοσκόταδο, τις κινήσεις των Βουλγάρων. Τ' αυτί της έπιανε τις κουβέντες τους.

Άκουσε κείνον που βαρούσε με μανία την πόρτα να λήη στους άλλους πως ήταν γερή, δεν γινόταν να σπάση.

—Φωτιά, μπρε, να βάλουμε φωτιά, να την κάψωμε την σκύλα, συμβούλεψε κάποιος άλλος.

Μερικές σκιές κινήθηκαν απ' τις γύρω γωνιές και πλησίασαν προς την πόρτα. Σίγουρα πήγαιναν να βάλουν φωτιά, για να κάψουν ζωντανή την Κατερίνα και τους άλλους του σπιτιού.

Ένα παραθύρι άνοιξε τότε αθόρυβα, ένα γυναικείο κορμί έγειρε στο άνοιγμα και μια πιστολιά τάραξε την νυκτερινή ησυχία. Ένας Βούλγαρος, απ' εκείνους που πλησίαζαν για να βάλουν την φωτιά, έπεσε λαβωμένος, ουρλιάζοντας απ' τον πόνο.

Η Κατερίνα, ολόρθη στο παράθυρο, ξαναपुरοβόλησε και δεύτερος κομιτατζής έπεσε κτυπημένος.

Οι άλλοι σκόρπισαν τρομαγμένοι στις γωνιές κι άρχισαν να ντουφεκούν στα παράθυρα του σπιτιού.

Η Γρίτσιστα, το μικρό εκείνο ελληνοχώρι της βόρειας Μακεδονίας, συνταραζόταν ολάκερη απ' το πυκνό τουφεκίδι. Οι Βούλγαροι ρίχνουν βροχή τα βόλια τους στα παράθυρα του μεγαλόσπιτου του Άγιου Σίσκου, δίχως να τολμούν να πλησιάσουν, γιατί κάθε τόσο ένα λεπτό γυναικείο χέρι σημάδευε πίσω απ' του παραθυριού την γωνιά κι ένας κομιτατζής ούρλιαζε κτυπημένος.

Αντιλαλούσε την σκοτεινή εκείνη νύχτα του 1904 το μικρό χωριουδάκι του Αξιού απ' τις ντουφεκιές, καθώς ένα αθώο και ντελικάτο κορίτσι, μια εικοσάχρονη Ελληνοπούλα, πολεμούσε ενάντια σε μια πολυάριθμη τσέτα άγριων Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Και το κρίμα της ποιο ήταν; Κανένα κρίμα.

Η άφοβη εκείνη δασκάλα δεν ήθελε ν' απαρνηθή τον εθνισμό της. Εκείνο ήταν το μόνο της κρίμα κι οι ψευδελευθερωταί της Σόφιας δεν της το συγχωρούσαν με κανένα τρόπο.

Με το πιστόλι στο χέρι, ωραία σαν θεά, ατρόμητη σαν Αμαζόνα, κρατούσε η Κατερίνα σε απόσταση ολάκερη την συμμορία κι οι κομιτατζήδες είχαν λυσσιάζει.

Ο Λεώνε, ο βοεβόδας τους, είχε γίνει έξαλλος απ' την οργή του. Είκοσι τόσοι άντρες να μην μπορούν να τα βγάλουν πέρα με μια κοπελίτσα.

Θα πήγαινε χαμένη κι η φήμη του κι η μεγάλη χρηματική επικήρυξη. Απ' την γωνιά, όπου είχε ταμπουρωθή, φώναζε κάθε τόσο οργισμένος:

—Φωτιά, μπρε, φωτιά να την κάψωμε την σκύλα.

Κανείς ως τόσο δεν αποφάσιζε να πλησιάση στην πόρτα. Κάθε φορά που επιχειρούσε κανένας τους να προχωρήση απ' την θέση του, δεχόταν την πιστολιά της Κατερίνας, πότε απ' τόνα, πότε απ' τ' άλλο παραθύρι και ή έπιανε τα σπλάχνα του ουρλιάζοντας κτυπημένος απ' το βόλι της ή τσακιζόταν να ξαναπιάση το ταμπούρι του, προτού τον φάη η δασκάλα.

Οι ώρες περνούσαν, δίχως αποτέλεσμα: θα τους έπαιρναν τα ξημερώματα και τότε θάταν αναγκασμένοι να φύγουν απ' το χωριό, γιατί σίγουρα θα φθάνανε τούρκικα αποσπάσματα ή ελληνικά ανταρτικά σώματα.

Ο Λέωνε πήρε την απόφαση. Μπρος βαθύ και πίσω ρέμα.

—Μια γυναίκα, μπρε, φοβάστε, φώναξε για να δώση ο ίδιος κουράγιο στον εαυτό του κι όρμησε προς την πόρτα.

Κοντά του όρμησαν και μερικοί σύντροφοί του.

Η Κατερίνα ξαναπυροβόλησε. Ένας ακόμα κομιτατζής έπεσε σκοτωμένος. Ξαναπάτησε την σκανδάλη. Το πιστόλι δεν εκपुरσοκρότησε. Είχαν σωθή οι σφαίρες. Σύρθηκε πίσω απ' το παράθυρο, το ξαναγέμισε και ξαναπυροβόλησε. Στο μεταξύ ο τόπος κάτω απ' το παραθύρι έλαμψε. Οι Βούλγαροι είχαν προλάβει να βάλουν φωτιά.

Η υπέροχη εκείνη Ελληνίδα πυροβόλησε ξανά τους Βουλγάρους που γύριζαν να ξαναπιάνουν τα ταμπούρια τους. Κι άλλος κομιτατζής έπεσε κτυπημένος.

Χαλάζι φθάσαν την ίδια στιγμή τα βουλγάρικα βόλια κατ' επάνω της. Ξανάρχισε η μονομαχία, δραματική επική. Μια αυτή, μ' ένα πιστόλι, μέσα σ' ένα σπίτι, που το τύλιγαν φλόγες. Δεκάδες εκείνοι, με μπόλικες σφαίρες, ελεύθεροι να κινούνται στο ύπαιθρο.

Η φωτιά φουντώνει από στιγμή σε στιγμή. Οι φλόγες φθάνουν ως στα παραθύρια, γλύφουν οι πορφυρές γλώσσες της τους τοίχους, μπαίνουν κάτω απ' το πάτωμα.

Οι καπνοί σκεπάζουν πυκνοί το προαύλιο, μπαίνουν στα δωμάτια, ανεβαίνουν προς τον ουρανό.

Η γενναία Ελληνοπούλα δεν μπορεί πια να ιδή απ' τα δυο παραθύρια της αυλής. Την πνίγουν οι καπνοί, τα μάτια της δακρύζουν. Έχουν αραιώσει κι οι βουλγάρικες ντουφεκιές και σιγά-σιγά σταματούν ολότελα. Οι φλόγες γλύφουν της Κατερίνας τα παραθύρια. Οι κομιτατζήδες ξεθαρρεύουν και δειλά-δειλά προβαίνουν απ' τις γωνιές και πλησιάζουν στο σπίτι, που καίγεται πια σαν λαμπάδα.

Και ξαφνικά ένα πλάγιο, προς την πλευρά του κήπου, παραθύρι ανοίγει και στο άνοιγμά του, που φωτίζεται ολότελα απ' της φωτιάς τις κόκκινες ανταύγειες, προβαίνει ωραία και τρομερή η Κατερίνα. Σκύβει ολότελα προς τα έξω, τεντώνει το χέρι της και πυροβολεί. Ξαναπυροβολεί. Άλλος Βούλγαρος πέφτει στο χώμα. Οι άλλοι πανικόβλητοι ξαναπιάνουν τις γωνιές.

Εκείνη ξακολουθεί να μένη με το μισό κορμί της έξω απ' το παραθύρι και να ρίχνει πιστολιές.

Οι Βούλγαροι μένουν πτοημένοι. Τα χέρια τους ατονούν, σαν παραλυμένα. Δεν έχουν το κουράγιο να πυροβολήσουν.

Κοιτούν το θέαμα αποσβολωμένοι. Τέτοιος ηρωισμός!

Οι φλόγες έχουν φθάσει πια στη στέγη, έχουν μπη στα δωμάτια. Πατώματα, παράθυρα, οροφές, πόρτες και έπιπλα καίγονται με δυνατούς τριγμούς. Κοριτσιίστικες τσιριξιές και φωνές που καλούν σε βοήθεια ξεχωρίζουν ανάμεσα στις φωτιάς τον θόρυβο. Έρχονται απ' τα πίσω δωμάτια, όπου βρίσκονται μαζεμένοι οι άλλοι άνθρωποι του σπιτιού. Απ' το δωμάτιο της Κατερίνας τίποτε. Ούτε επίκληση για βοήθεια, ούτε κραυγή απελπισίας. Τίποτε. Με το άδειο πια πιστόλι στο χέρι της η ηρωίδα έχει καθίσει σε μια γωνιά και περιμένει αγέρωχη, περήφανη, απτόητη τον θάνατο, που την τυλίγει με τα πορφυρά του πλοκάμια, απ' όλες τις μεριές.

Όρθιοι πια οι κομιτατζήδες παρακολουθούν ικανοποιημένοι το θέαμα του μεγαλόσπιτου πούχει λαμπαδιάσει ολάκερο. Στα δωμάτιά του λαμπαδιάζουν την ίδια

ώρα και τα κορμιά τόσων αθώων ανθρώπων, ήσυχων νοικοκυραίων, μικρών κοριτσιών, μα κείνο το πράγμα δεν τους ενοχλεί διόλου. Αυτοί είναι συνηθισμένοι στο έγκλημα. Η καταραμένη τους φυλή χαίρεται να βλέπη χυμένο αίμα ανθρώπινο.

Ένας απαίσιος τριγμός σκεπάζει στερνά κάθε άλλο θόρυβο, κι η στέγη πέφτει με τρομακτικό πάταγο πάνω στα φλογισμένα ερείπια. Ο ουρανός γεμίζει σπιθοβολήματα. Ύστερα οι φλόγες κατακάθονται σιγά-σιγά, η φωτιά πέφτει κι απομένουν όχτοι από ερείπια που καπνίζουν.

Οι κομιτατζήδες πλησιάζουν. Κοιτάζουν τ' απομεινάρια που αποκαίονται. Τα έργα των χεριών τους. Καμαρώνουν το έργο τους το σατανικό.

—Τι νάγινε τάχατες η δασκάλα; Σίγουρα θα ψήθηκε. Αυτό της χρειαζόταν. Μας σκότωσε και τόσους συντρόφους. Τέτοιο τέλος της άξιζε. Να ψηθή ζωντανή. Χα! χα! χα!...

Επιχαίρουν οι κακούργοι κι ανάμεσά τους, πρώτος και καλύτερος ο βοεβόδας τους, ο σκληρόκαρδος κι αιμοβόρος Λεώνε.



Χα! χα! χα! Θαρρούσε πως θα ξέφευγε απ' τα χέρια μου η δασκάλα...

Κάτω από τα ερείπια βρίσκονται καρβουνιασμένοι οι άνθρωποι του σπιτιού, αθώοι Έλληνες και Ελληνίδες, που το τραγικό εκείνο βράδυ βρέθηκαν στο ίδιο σπίτι με την δασκάλα.

Γίναν όλοι τους ολοκαύτωμα για της Πατρίδας την ιδέα και την Ελευθερία. Κι ανάμεσά τους κι η Κατερίνα, η υπέροχη εκείνη Ελληνίδα της Μακεδονίας, το αιώνιο σύμβολο του πατριωτισμού και της αυτοθυσίας, η δασκάλα της Μπογδάντσας.

«Για τη δασκάλα της Μπογδάντσας», ξανάπε με σφιγμένα δόντια ο Κατσίγαρης και με την κάμα του διαπέρασε πέρα για πέρα το στήθος του Λεώνε.